

ULUSLAR ARASI MAHKEMELERİN İÇ HUKUKLARINDAKİ YERİ VE AİHM

Değerli Konuklar, Değerli Basın Mensupları XX. Yüzyılın ikinci yarısı "**temel hakların**" ve çoğunluk karşısında azınlığın yargı yoluyla korunması düşüncesinin pekiştiği yıllar olmuştur. Bu dönemde temel hakların ve özellikle insan hakları ve özgürlüklerinin kuramsal alandan çıkıp uygulama alanına dönüştürülmesi için somut adımlar atılmıştır. Bu anlamda da Uluslar arası insan hakları belgeleri, iç hukuku ve yargı içtihatlarını etkiler duruma gelmiştir.

İşte Uluslararası Mahkemeler de bu gereksinimden doğmuş ve mutlaka bir uluslararası sözleşmeye dayandırılmıştır. Diğer taraftan sözleşmeye dayanmayan ama gücünü ve yetkisini Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinden alan Uluslararası Ceza Mahkemeleri de bulunmaktadır.

Bu mahkemelerin kuruluşu ve yetkileri çok kez tartışma yaratmıştır. Ayrıca bu mahkemelerde savunma kurumunun yeterince yer almadığı hususunda da önemli eleştiriler getirilmiştir.

Bugün birçok Uluslararası mahkemeden söz etme olanağımız bulunmaktadır. Bunların en önemlileri olarak şunları sayabiliriz;

Uluslararası Adalet Divanı (UAD) Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) Eski Yugoslavya İçin Ceza Mahkemesi Ruanda İçin Ceza Mahkemesi La Haye Sürekli Hakemlik Mahkemesi (PCA) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Avrupa Birliği Adalet Divanı Amerika İnsan Hakları Mahkemesi Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi.

Görüldüğü üzere bu mahkemelerin bazıları ceza mahkemeleridir. Özellikle Uluslararası Ceza Mahkemeleri fikri 2. Dünya Savaşı'ndan beri insanlığın yaşadığı büyük sıkıntılardan dolayı bütün hukukçuların ve siyasetçilerin düşündüğü ve istediği bir kurumdur.

Bu mahkemelerin amacı insan haklarının savaş suçlarını, insanlığa karşı işlenen suçları ve özellikle soykırım suçu işleyenleri yargılamaktır. 2. Dünya Savaşı'ndan sonra Tokyo ve Nürnberg'de kurulan bu tür mahkemeler bu fikrin olgunlaşmasını sağlamıştı. 17 Temmuz 1998 yılında Roma'da düzenlenen toplantıda daimi Uluslararası Ceza Mahkemelerinin kurulması kabul edildi.

Roma Sözleşmesi'ni o zaman 150'ye yakın devlet imzaladı, ancak 64 devlet bu mahkemeyi onayladı. 64 ülkenin mahkemeyi onaylanmasının ardından Uluslararası Ceza Mahkemesi 1 Temmuz 2002 tarihinde faaliyete geçti.

11 Mart.2003 tarihinden itibaren de çalışmaya başladı ve halen 107 devletin onayı bulunmaktadır. Bu mahkemeyi diğer mahkemelerden farklı kılan en önemli özellik, bir sözleşmeye dayanmış olmasıydı. Yani devletlerin taraf oldukları bir sözleşmeyle kurulmuş olmasıydı.

Ancak burada temel bir eleştiri yapmadan da geçemeyeceğim. Uluslararası Ceza Mahkemesi IRAK konusunda insanlık adına sınıfta kalmış ve görevini yapmamıştır, bunu sorgulamak gerekmektedir. Nitekim Irak'ta yaşanan insanlık dramı ve kaybedilen 700 bin insanın hesabı sorulamamıştır

İstanbul Barosu olarak biz Ağustos 2003'te ABD Uluslar arası Ceza Mahkemesinin yetkisini kabul etmediğinden sadece İngiltere Başbakanı Tony Blair ve İngiltere Savunma Bakanı hakkında UCM'ye suç duyurusunda bulunduk. UCM Savcılığından gelen cevabi yazıda 800 kadar ihbar ve müracaat olduğu belirtilmesine rağmen talebimiz reddedilmiştir.

Çünkü İnsanlık suçu işleyen ülkeler ABD ve İngiltere olduğu zaman bu mahkemeler suskun kalmaktadır. Uluslararası hukuka, sözleşmelere ve insan haklarına aykırı olarak yapılan Irak işgalinde binlerce kişinin öldürülmesi, işkence görmesi, toplama kamplarına götürülmesi batının kılını kıpırdatmamıştır.

Konusu ceza yargılaması olmayan ancak insan hakları ihlallerini yargılayacak olan mahkeme ise 04. Kasım 1950 yılında Roma'da imzalanan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin bir sonucu olarak kurulmuştur. Bu mahkemenin tam bir mahkeme kimliğine bürünmesi ise 11. Protokolün 1 Kasım 1998 yılında kabul edilmesinden sonra olmuştur. Bu panelde değerli panelistler ve konuşmacılar uluslararası mahkemeleri derinliğine irdeleyecekler, onların alanına el atmamak açısından genel bilgilerle yetinmek istedim.

Ancak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin siyasetten arındırılarak daha çok bir hukuk mahkemesi niteliğine bürünmesi gerektiğinin altını çizmek istiyorum sizleri değerli Panelistler ile baş başa bırakmak istiyorum. Bu vesile ile Kültür Üniversitesine ve değerli yöneticilerine teşekkür ediyorum, bu panelin başarılı geçeceğine olan inancımı ifade etmek istiyorum.

Av. Muammer Aydın
İstanbul Barosu Başkanı

02 Nisan 2009, İstanbul Kültür Üniversitesi